

УДК 330.3:336.7

Стегней М.І.*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри обліку та фінансів
Мукачівського державного університету***Софілканич Я.Ю., Поллої К.Д.***студенти
Мукачівського державного університету*

ОЦІНКА СУЧАСНОГО СТАНУ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ТА БАНКІВСЬКОЇ СФЕР УКРАЇНИ

Стаття присвячена особливостям сучасного стану інвестиційної та банківської сфер України, а також пріоритетним напрямкам їх розвитку. З'ясовані сучасні проблеми і перспективи сфер інвестування. Обґрунтована необхідність активізації інвестиційної та банківської діяльності. Окреслено напрямки підвищення ефективності залучення іноземних інвестицій у країну. Визначено орієнтири подальшого розвитку інвестиційної та банківської сфер України.

Ключові слова: інвестиційна діяльність, банківська діяльність, економічні ризики, інвестиційний клімат.

Стегней М.И., Софилканич Я.Ю., Поллои К.Д. ОЦЕНКА СОВРЕМЕННОГО СОСТОЯНИЯ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ ИНВЕСТИЦИОННОЙ И БАНКОВСКОЙ СФЕР УКРАИНЫ

Статья посвящена особенностям современного состояния инвестиционной и банковской сфер Украины, а также приоритетным направлениям их развития. Выявлены современные проблемы и перспективы сфер инвестирования. Обоснована необходимость активизации инвестиционной и банковской деятельности. Определены направления повышения эффективности привлечения иностранных инвестиций в страну. Определены ориентиры дальнейшего развития инвестиционной и банковской сфер Украины.

Ключевые слова: инвестиционная деятельность, банковская деятельность, экономические риски, инвестиционный климат.

Stehnei M.I., Sofilkanych Ya.Yu., Polloi K.D. EVALUATION OF CURRENT CONDITION AND PERSPECTIVES OF INVESTMENT AND BANKING SECTOR OF UKRAINE

The article is devoted to the peculiarities of the current state of the investment and banking of Ukraine and the priority areas of development. The current problems and prospects of investment areas are analyzed. The need for enhancing the investment and banking is proved. Directions for improving efficiency of foreign investment in the country are determined. The guidelines for further development and investment of banking areas of Ukraine are defined.

Keywords: investment, banking, economic risks, investment climate.

Постановка проблеми. Глобалізація ринкового середовища обумовила активізацію міжнародного руху капіталів, що стало визначним чинником соціально-економічного розвитку та зростання країн світу. Інвестиційна та банківська сфери діяльності в умовах поглиблення транснаціоналізації бізнесу виступають засобом впливу на структурні зрушення та відродження національної економіки. Залучення інвестиційних та кредитних коштів в економічний оборот дає додаткові можливості, які полягають у використанні новітніх технологій, розвитку експортного потенціалу підприємницьких структур та економіки в цілому. Це обумовлює актуальність дослідження сучасних тенденцій розвитку інвестиційної та банківської сфер економіки України, визначення стримуючих чинників та перспектив їх активізації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченню проблем інвестування приділяється велика увага українськими і зарубіжними вченими, серед яких О.І. Амоша, Г.І. Євтушенко, І.О. Бланк, В.М. Гриньова, Б.В. Губський, А.Г. Загородній, І.О. Іртищева, Я.В. Крупка, В.А. Худавердієва, В.В. Ковальов, М.Д. Кондратьєв, Ю.В. Макогон, Т.Г. Детюк, А.П. Пригожина, П.Г. Перерва, Т.В. Стройко, В.В. Шеремет та ін. При цьому окремі питання щодо розробки стратегічної політики держави відносно пріоритетних напрямків розвитку інвестиційної та банківської сфер діяльності не дістали належного висвітлення та потребують подальшого, більш детального моніторингу та вдосконалення як у науковому, так і практичному розрізах.

Мета статті. Визначення сучасних тенденцій розвитку інвестиційної та банківської сфер національ-

ної економіки, ідентифікація стримуючих чинників та перспектив розвитку економічного потенціалу України.

Виклад основного матеріалу. Українське суспільство більшою мірою, ніж інші європейці відчуває на собі наслідки кризових явищ останніх років. Уповільнення темпів економічного розвитку, наростання негативних тенденцій у окремих сферах привносять у світосприйняття українців песимізм та невпевненість. Забезпечення сталого економічного розвитку неможливе без належного фінансового забезпечення економічної діяльності. На сьогоднішній день в Україні склалася ситуація, коли більшість інвестиційних проектів фінансуються за рахунок власних коштів, що обумовлено дефіцитом бюджетних ресурсів, високими кредитними ставками та низькою інвестиційною привабливістю України.

Основні ризики, які сьогодні стримують інвестиційний розвиток країни, зв'язані із наступними ймовірними подіями: нестабільною соціально-політичною ситуацією в Україні та пов'язаними з цим масовими громадськими заворушеннями у деяких регіонах України; веденням бойових дій збройними силами РФ у східних регіонах України; зміною прав власності на підприємства та інші активи у зв'язку зі зміною влади в Україні; нестабільною економічною ситуацією, що виражається через девальвацію національної валюти, зростаючу інфляцію, зниження купівельної спроможності підприємств і населення, з чого випливає зменшення попиту на товари та послуги тощо.

Ризики, пов'язані із загрозою отримання значних збитків чи навіть втрати кредиторами та інвесторами

своїх активів в Україні, заміщуються ризиками, пов'язаними з погіршенням умов функціонування цих активів, тобто мова йде про нестабільну економічну ситуацію в Україні, яка виражається через девальвацію національної валюти, зростаючу інфляцію, зниження купівельної спроможності підприємств і населення. Перспективи перегляду прав власності на підприємства й інші активи у зв'язку зі зміною влади у країні, особливо за нинішньої складної внутрішньої та зовнішньої політичної ситуації в нашій державі, видаються доволі обмеженими. Причому це стосується доволі значної частини пострадянських, насамперед українських, інвесторів, що формально інвестували в Україну кошти, а не лише реальних іноземних інвесторів [1, с. 33].

Цілком ймовірно, що наміри потенційних інвесторів та кредиторів будуть втілюватись у диференційовану за секторальними та галузевими ознаками ринкову, а відповідно й інвестиційну політику нерезидентів. При цьому кращі можливості для зниження ступеня ризикованості своєї діяльності за нинішніх обставин мають представники менш матеріалоемних та енергоємних секторів економіки. Насамперед це стосується сфери послуг. Саме тут існують кращі, ніж у сфері виробництва, можливості для тимчасового припинення технологічного процесу або ж зміни його режиму, консервації виробничих потужностей, призупинення оренди приміщень або ж відмови від неї взагалі, тимчасового звільнення персоналу з перспективою його нового набору після подолання кризової ситуації, розширення системи аутсорсингу тощо [2, с. 70].

За аналогією зі сферою послуг відносно кращі можливості для зниження ступеня ризику своєї діяльності, враховуючи збереження вкладених коштів, мають менш фондоемні та матеріалоемні галузі вітчизняної економіки. Особливо актуальним це положення є для промисловості та будівництва. По суті, матеріальною основою мінімізації ризиків економічної діяльності виступає характер технологічного процесу у сфері виробництва й обігу товарів і послуг. Тобто це ті галузі, де порівняно менша частка амортизаційних витрат у структурі їх продукції, відсутні технології безперервного циклу та мають кращі передумови для мінімізації ризиків економічної діяльності.

У даному контексті найменші можливості для маневру мають насамперед промисловість і сільське господарство, а також телекомунікації та будівництво, тобто ті галузі, де акціонерний капітал вкладений у вельми значні за вартістю матеріальні об'єкти, а зупинка технологічного процесу не може бути миттєвою та безболісною для всієї діяльності підприємства. Та навіть протягом усього періоду консервації роботи таких об'єктів інвестор нестиме відповідні витрати на їх збереження, причому величина цих витрат буде прямо пропорційна величині об'єкту інвестування.

У 2014 р. на сферу фінансів, професійної, страхової, наукової та технічної діяльності, операцій з нерухомістю та адміністративних і допоміжних послуг припадало близько 43,2% загальноукраїнського обсягу акціонерного капіталу. Приріст акціонерного капіталу у сфері операцій з нерухомістю, професійної, технічної, адміністративної діяльності та допоміжного обслуговування минулого року майже повністю був компенсований відтоком іноземних інвестицій зі сфери фінансів. Інформація про наміри цілого ряду іноземних банкірів згорнути свій бізнес в Україні поширювалась уже доволі давно. І

минулого року значна частина цих намірів була реалізована [3].

Враховуючи досить високу мобільність сфери операцій з нерухомістю професійної, технічної, адміністративної діяльності та допоміжного обслуговування, згідно даних Державного агентства з інвестицій та управління національними проектами України [4], можна припустити відносно незначне зростання акціонерного капіталу у цей сегмент вітчизняної економіки найімовірніше у другій половині 2015 р. Не виключено, що через високу мобільність цього сегмента економіки саме сюди направлятимуть свої капітали ризиковані іноземні інвестори, що прагнутимуть скористатись нинішньою доволі невизначеною ситуацією в Україні з метою отримання високих прибутків. Утім, таких інвесторів буде, мабуть, порівняно небагато, а обсяги інвестованого капіталу – відносно невеликі.

У 2014 р. майже половина приросту акціонерного капіталу в Україні припадала на оптову й роздрібну торгівлю та ремонт автотранспорту. Мабуть, значною мірою це було пов'язано з очікуванням підписання угоди про асоціацію між Україною та ЄС. Враховуючи нинішній політичний курс нашої держави, високу мобільність сфери торгівлі й автосервісу, а також споживчі настрої доволі значної частини населення, можна припустити, що й у 2015 р. сфера торгівлі й автосервісу буде серед лідерів за показником приросту акціонерного капіталу. Правда, нинішнього року цей приріст, мабуть, усе-таки буде значно менший, ніж минулого. Таким чином, можна припустити, що у 2015 р. баланс надходжень і вилучень прямих іноземних інвестицій буде позитивним для нашої держави, а загальний приріст надходжень акціонерного капіталу в Україну буде коливатись у межах 1,0–1,5 млрд. дол. США. Причому у разі загострення українсько-російських відносин приріст інвестицій може зменшуватись, а у разі поліпшення цих відносин – зростати [4].

Доволі важливим чинником мінімізації ризиків інвесторів та кредиторів, за нинішньої вельми складної соціально-економічної та військово-політичної ситуації в Україні та навколо неї, може бути подальше збільшення частки вартості боргових інструментів порівняно з вартістю акціонерного капіталу в сукупному потоці ПІІ в Україну у 2015 р. Однак, враховуючи згадані вище тенденції збільшення частки вартості боргових інструментів порівняно з вартістю акціонерного капіталу та виходячи з того, що період часу, протягом якого зберігатиметься невизначеність щодо умов підприємницької діяльності в Україні, може бути доволі значним [4].

Частина коштів, яка б за інших обставин спрямовувалася іноземцями в Україну у формі акціонерного капіталу, тепер буде направлятись ними їхнім дочірнім структурам в Україні у формі різних боргових інструментів. Такі кошти, виходячи з інтересів власників підприємств, повинні надходити у сумах достатніх для підтримання принаймні беззбиткового функціонування в Україні підприємств з іноземними інвестиціями та збереження на належному рівні вартості цих об'єктів. Причому суми коштів, які іноземні інвестори спрямовуватимуть в нашу державу у формі боргових зобов'язань, будуть визначатись ними із врахуванням як фінансово-економічних результатів діяльності їх підприємств у нашій державі, так і згаданої вище соціально-економічної та військово-політичної ситуації. Водночас є всі підстави для того щоб припустити, що у 2015 р. інвестори-нере-

зиденти для підтримання діяльності своїх підприємств в Україні надаватимуть перевагу насамперед короткотерміновим борговим інструментам.

Щодо загрози негативного впливу нинішніх російсько-українських відносин на процес іноземного інвестування в регіонах України, то це насамперед стосується АР Крим, м. Севастополь, а також регіонів України, прикордонних з Росією та місцями концентрації значних угруповань російських збройних сил. Йдеться насамперед про Чернігівську, Сумську, Харківську, Луганську, Донецьку, Херсонську та Одеську області. Решта території України, мабуть, розглядатиметься іноземними інвесторами як зона, відносно менш ризикована для інвестування у найближчій перспективі. Однак, звичайно, що в цілому Україна в 2015 р. розглядатиметься реальними й особливо потенційними інвесторами як вельми ризикований порівняно з більшістю інших пострадянських держав регіон для здійснення інвестиційної діяльності.

Значна частина іноземних портфельних інвестицій до нашої держави представлена борговими інструментами, а не акціями підприємств. У платіжному балансі України ці інструменти, у свою чергу, представлені кредитами та облігаціями різного терміну дії, одержувачами яких є приватні та державні структури. Тому можна погодитись з думкою дослідників [5, 6], що надзвичайно важливе фінансово-економічне та соціально-психологічне значення для діяльності іноземних інвесторів має ступінь активності в Україні міжнародних фінансових інституцій, як то Міжнародний валютний фонд (МВФ), Світовий банк, Міжнародна фінансова корпорація (МФК), Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР) тощо.

Спрямовуючи кредити в Україну, міжнародні фінансові інституції розраховують на їх своєчасне повернення й отримання прибутків, а їх дії базуються на попередньому аналізі ситуації та певних державних гарантіях стосовно умов підприємницької діяльності в Україні [7]. Тому для іноземних інвесторів, причому не лише портфельних, а й тих, що здійснюють пряме інвестування в різні об'єкти в Україні, кредитна активність у нашій державі згаданих вище міжнародних фінансових інституцій слугує важливим індикатором оцінки підприємницької ситуації в Україні взагалі та інвестиційного клімату зокрема.

За оцінками Міністерства фінансів України, у 2015 р. державі може бути надана фінансова допомога (більша частина якої носить форму кредитних ресурсів) на суму 13 млрд. дол., частина яких безпосередньо надійде до державного бюджету. Ключову роль у цьому процесі повинні відіграти кошти Міжнародного валютного фонду.

Водночас міжнародне рейтингове агентство Moody's знизило рейтинг держоблігацій України із збереженням прогнозу «негативний». Зниження рейтингу обумовлене впливом ряду факторів, зокрема, ескалацією політичної кризи в Україні, урізуванням фінансової допомоги з боку РФ, ростом ціни на російський газ, говориться в повідомленні агентства.

Таким чином, можна погодитись з думкою авторів [8–11], що саме узгодження програми співробітництва з МВФ є тим важливим чинником, що має стимулювати надходження в Україну значних сум вільноконвертованої валюти як у формі інвестицій, так і у формі різноманітних позик. Це стосується не лише допомоги Україні від розвинутих країн та МФО, а й коштів приватних кредиторів та інвесторів, що можуть надаватись як підприємствам, банківським установам, так і державі у формі різноманітних позик чи навіть акціонерного капіталу.

Висновки. Україна володіє досить потужним, однак нереалізованим, інвестиційним потенціалом, розвиток якого стримується чинниками переважно макроекономічного характеру. На основі цього можна стверджувати про необхідність обґрунтування та впливу виваженої політики, в межах якої доцільно підвищення прозорості інвестиційного ринку, удосконалення системи захисту іноземних інвестицій, раціоналізація галузевого розподілу іноземних інвестицій шляхом розробки та впровадження системи заходів інвестиційного та структурного спрямування, спрощення регуляторних процедур ведення бізнесу. Реалізація вищезазначених заходів сприятиме підвищенню інвестиційної привабливості економіки України на міжнародному ринку капіталів, що прискорить процес відтворення та нарощування їх потенціалу, соціально-економічний розвиток країни.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Детюк Т.Г. Інвестиційний клімат в Україні / Т.Г. Детюк // Економіка і держава. – 2009. – № 1. – С. 31–34.
2. Худавердієва В.А. Стратегія залучення іноземних інвестицій в економіку України / В.А. Худавердієва // Фінанси України. – 2010. – № 6. – С. 62–71.
3. Офіційний сайт Державного комітету статистики України: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
4. Офіційний сайт Державного агентства з інвестицій та управління національними проектами України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.in.ua/project.gov.ua>
5. Крупка Я. Інформаційне забезпечення та аналітична оцінка альтернативних інвестиційних ресурсів // Економічний аналіз. – 2010. – № 6. – С. 17–19.
6. Євтушенко Г.І., Левківський Т.А. Іноземне інвестування в Україні: сучасний стан і перспективи / Г.І. Євтушенко, Т.А. Левківський // Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. – 2012. – № 1. – С. 126–135.
7. Стройко Т.В. Неприбуткові організації в системі світових соціально-економічних процесів: монографія / Т.В. Стройко, І.О. Іртицева, М.І. Стегней, Т.І. Ткаліч, І.В. Крупіца. – Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2014. – 172 с.
8. Стегней М.І. Особливості державного управління інвестиційною діяльністю / М.І. Стегней // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – Серія Економіка. Спец. вип. 28 (Ч. III). – Ужгород, 2009. – С. 193–197.
9. Стегней М.І. Державне регулювання інвестиційної сфери в період економічних трансформацій / М.І. Стегней, М.І. Паук, І.М. Козик // Вісник ХНАУ ім. В.В. Докучаєва. Серія «Економічні науки». – 2014. – № 3. – С. 200–207.
10. Іртицева І.О. Вплив глобалізації на рівень конкурентоспроможності національної економіки / І.О. Іртицева, Т.В. Стройко, М.І. Стегней // Вісник ХНАУ ім. В.В. Докучаєва. Серія «Економічні науки». – 2013. – № 4. – С. 34–46.